

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра психології та соціальної роботи

КВАЛІФІКАЦІЙНА (БАКАЛАВРСЬКА) РОБОТА

Соціалізація молодших школярів з порушенням слуху в умовах
дистанційного навчання

Виконала студентка групи СРб-4
спеціальності 231 Соціальна робота
Болгаріна Анастасія Костянтинівна
Керівник: Червоненко К. С.
Рецензент: Моренко О. М.
Нормоконтроль: Бондар П. М.

Запоріжжя
2024 р.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 98 с., 3 табл., 2 рис., 43 джерела, 3 додатка.

Об'єкт дослідження – соціалізація молодших школярів з порушенням слуху.

Предмет дослідження – процес соціалізації молодших школярів з порушенням слуху в умовах дистанційного навчання.

Мета дослідження: теоретичний аналіз проблеми соціалізації молодших школярів з порушеннями слуху; укладання циклу ігрових занять, спрямованих на соціалізацію молодших школярів з порушеннями слуху в умовах дистанційного навчання.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз літератури з проблеми соціалізації молодших школярів з порушеннями слуху; систематизація та узагальнення щодо ефективних засобів соціалізації молодших школярів з порушеннями слуху в умовах дистанційного навчання; емпіричні: тестування («Моніторинг соціалізації особистості учня» М. Рожкова та методика дослідження соціальної адаптованості П. Кузнецова), кількісний та якісний аналіз результатів.

Соціалізація молодших школярів з порушеннями слуху передбачає набуття ними соціального досвіду через залучення до спільної організованої діяльності. Проте дистанційний формат взаємодії та індивідуальні особливості розвитку зумовлюють особливості цього процесу. Основними проблемами соціалізації молодших школярів з порушеннями слуху виступають обмежений процес пізнання соціальної дійсності, можливості спілкування з дорослими і однолітками, дезадаптація, ізольованість, недостатність соціальної активності та можливостей для набуття соціального досвіду. В умовах дистанційного навчання одним із ефективних засобів соціалізації молодших школярів з порушеннями слуху можуть виступати спеціально організовані ігрові заняття.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ, ПОРУШЕННЯ СЛУХУ, МОЛОДШІ ШКОЛЯРІ,
ІГРОВІ ЗАНЯТТЯ, ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасне суспільство характеризується інноваційними перетвореннями та підвищенням вимог до особистості, зокрема, представників підростаючого покоління, що мають бути мобільними, креативними, готовими до змін, вміти швидко приймати неординарні рішення, адаптуватися та соціалізуватися у соціумі.

Ключовими характеристиками гармонійної особистості на сучасному етапі розвитку людства стають самостійність, творчість, соціальна активність, ініціативність, навички конструктивної взаємодії та самоорганізації, формування яких може бути забезпечено в умовах функціонування закладів освіти, як провідних інститутів соціалізації, навчання та розвитку. Проте, дистанційна форма навчання, викликана пандемією COVID-19 та воєнним станом в Україні, значно ускладнює цей процес, особливо, для молодших школярів з порушенням слуху, які вимагають особливого підходу щодо налагодження комунікації, організації навчальної та виховної діяльності.

Спілкування та соціалізація є ключовими аспектами розвитку дитини. Для молодших школярів з порушенням слуху, можливість ефективно взаємодіяти з оточуючими може бути обмеженою внаслідок їх особливого сприйняття та розуміння дійсності, порушенні зв'язку зі світом, обмеженій мобільності, недостатності спілкування та контактів з оточуючими, недоступності сприйняття деяких цінностей, що впливає на їх психосоціальний стан, розвиток соціальних навичок, загалом, соціалізації.

Різні аспекти соціалізації молодших школярів висвітлені у працях Н. Бібик, А. Богуша, Л. Варяниці, Н. Гавриша, Н. Волк, Т. Кравченко, Л. Яренко та ін.

Неодноразово проблеми дослідження особливостей соціалізації та соціального розвитку дітей з порушеннями слуху вивчалася вітчизняними та

зарубіжними вченими Н. Адамюк, В. Безлюдною, В. Бочелюком, І. Гаркушею, С. Дубінським, В. Жук, Н. Зайонц, А. Замшою, О. Івановою, А. Когтевим, С. Кульбідю, В. Литвиною, С. Литовченко, К. Луцько, О. Мельничук, Т. Равлюк, С. Роюк, О. Таранченко, А. Турубаровою, С. Ушеренко, О. Федоренко, Т. Федюк, В. Шевченко, М. Ярмаченко та ін.

Дослідження впливу дистанційного навчання на соціалізацію учнів розкривається у роботах В. Кухаренко, Ю. Мирошніченко, Л. Страшко, Т. Тищенко, М. Жардєва та ін.

Перед освітянською спільнотою сучасного освітнього закладу, орієнтованого на задоволення освітніх потреб дітей з порушеннями слуху, постає важливе завдання щодо створення сприятливих умов для їх соціалізації в умовах дистанційного формату навчання, пошуку ефективних засобів та технологій, спрямованих на поступове засвоєння дітьми соціального досвіду й поведінки, культури спілкування та налагодження конструктивної взаємодії з оточуючими.

Виходячи з вищесказаного, вважаємо актуальним вибір теми бакалаврської роботи у такій редакції: «Соціалізація молодших школярів з порушенням слуху в умовах дистанційного навчання».

Об'єкт дослідження – соціалізація молодших школярів з порушенням слуху.

Предмет дослідження – процес соціалізації молодших школярів з порушенням слуху в умовах дистанційного навчання.

Мета дослідження – теоретичний аналіз проблеми соціалізації молодших школярів з порушеннями слуху; укладання циклу ігрових занять, спрямованих на соціалізацію молодших школярів з порушеннями слуху в умовах дистанційного навчання.

На основі мети були визначені такі **завдання**:

1. Здійснити теоретичний аналіз літератури з проблеми соціалізації.
2. Визначити особливості соціалізації молодших школярів з порушеннями слуху в умовах дистанційного навчання.

3. Дослідити рівень соціалізованості молодших школярів з порушенням слуху.

4. Укласти цикл ігрових занять, спрямований на соціалізацію молодших школярів з порушеннями слуху в умовах дистанційного навчання.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз літератури з проблеми соціалізації молодших школярів з порушеннями слуху; систематизація та узагальнення щодо ефективних засобів соціалізації молодших школярів з порушеннями слуху в умовах дистанційного навчання; емпіричні: тестування («Моніторинг соціалізації особистості учня» М. Рожкова та методика дослідження соціальної адаптованості П. Кузнецова), кількісний та якісний аналіз результатів.

Апробація дослідження. Основні положення дослідження доповідалися та обговорювалися на V Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу» (м. Запоріжжя 2024 р.).

Публікації. Результати дослідження висвітлено у 2 публікаціях автора.

1. Болгаріна А. К. Соціалізація дітей з порушенням слуху. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу* : збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Запоріжжя, 13-14 квітня 2023 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : ХНА, 2023. С. 524–525 [5].

2. Болгаріна А. К. Особливості соціалізації дітей з порушенням слуху дистанційного навчання. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу* : збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Запоріжжя, 18-19 квітня 2024 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : ХНА, 2024. [4].

Структура бакалаврської роботи. Робота складається зі вступу, двох

розділів, висновків, списку використаних джерел (43 джерела, з них 1 – іноземною мовою), 2 рисунків, 3 таблиць та додатки. Загальний обсяг роботи становить 98 сторінки, з яких основний текст – 58 сторінки.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження дозволили нам сформуванати наступні висновки:

1. Результати теоретичного аналізу соціально-педагогічної і психологічної літератури дозволили розглянути багатоаспектність підходів до трактування дефініції «соціалізація», яку визначаємо як процес становлення особистості, який передбачає засвоєння системи знань, вмінь, норм, цінностей, соціальних ролей та досвіду, необхідних для її функціонування й здійснення ефективної життєдіяльності у конкретному суспільстві. Складовими соціалізації виступають взаємозалежні процеси соціальної адаптації та інтеріоризації, інтеграції й соціальної активності, що передбачають засвоєння індивідом соціального досвіду через взаємодію з соціальним середовищем й активне формування власної системи соціальних зв'язків.

2. Визначено особливості соціалізації молодших школярів з порушеннями слуху в умовах дистанційного навчання та окреслено проблеми пов'язані з обмеженим процесом пізнання соціальної дійсності, обмеженими можливості спілкування з дорослими і однолітками, дезадаптацією внаслідок нерозуміння, ізолюваності, недостатності соціальної активності та можливостей для набуття соціального досвіду. Дистанційне навчання додатково ускладнює взаємодію, що призводить до соціальної ізоляції та актуалізує потребу у створенні умов для набуття соціального досвіду молодших школярів з порушенням слуху через залучення їх до спеціально організованої доступної для них діяльності.

Одним з ефективних засобів соціалізації молодших школярів з порушеннями слуху в умовах дистанційного навчання можуть виступати спеціально організовані та адаптовані для дистанційного впровадження ігрові заняття, що сприятимуть розширенню пізнавальних можливостей щодо правил, норм та моделей ефективної взаємодії у суспільстві, формуванню

соціальних знань та досвіду, засвоєння цінностей, важливих для ефективної соціальної активності тощо.

3. З метою визначення рівня соціалізованості молодших школярів з порушенням слуху було проведено емпіричне дослідження серед здобувачів освіти 2-А і 2-Б класів комунального закладу «Кам'янської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернат» Запорізької обласної ради. У дослідженні взяли участь 10 школярів. Інструментарієм для дослідження був тест «Моніторинг соціалізації особистості учня», розроблений М. Рожковим та методика дослідження соціальної адаптованості П. Кузнєцова. Результати дослідження молодших школярів з порушеннями слуху за показниками соціальна адаптованість, автономність, соціальна активність та моральність продемонстрували, що більшість респондентів демонструють середній (близько 50%) і низький (близько 20%) рівні соціалізованості, що свідчить про необхідність впровадження в освітній процес закладу освіти циклу ігрових занять, спрямованого на підвищення рівня соціалізованості молодших школярів з порушенням слуху.

4. З метою підвищення рівня соціалізованості молодших школярів з порушенням слуху в умовах дистанційного навчання нами було укладено цикл ігрових занять, спрямований на стимулювання процесу їх ефективної взаємодії, розвиток моральних якостей, ініціативності та активності, вміння самостійно приймати рішення, активно працювати в групі однолітків, допомагати та опановувати різні соціальні ролі, толерантно ставитися до оточуючих та їх думки. Запропонований цикл занять складається з 10 зустрічей у форматі відеоконференцій Zoom або Google Meet. Кожне заняття структуровано відповідно до вступної, основної та заключної частини. Обов'язковою умовою впровадження занять у дистанційному форматі є впевнене володіння соціальним педагогом жестовою мовою і наявність у нього досвіду використання інформаційно-комунікативних технологій. Важливим аспектом ефективності проведення виступає залучення батьків, які можуть допомогти в організації та технічному налаштуванні відео

зустрічей.

Отже, мета бакалаврського дослідження досягнута, завдання, поставлені на початку роботи реалізовані.